

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 2. štev. „Slov. Gospodarja“.

L. 1884.

10. januarja.

Štev. 97.

Nаша kmečka mladina naj bi se rokodelstva učila!

(Od Save).

Slovenski domoljubi se neprenehoma trudijo, da bi slovenskemu kmetu pripomogli do večje veljave, do boljšega materialnega in duševnega blagostanja. Boljši časi prišli bodo za našega slovenskega kmeta takrat, kedar bode njegov materinski jezik imel veljavo v uradih, šolah in v navadnem življenji, in kedar bode naš kmet v denarnih zadevah na trdnjših nogah. Danes hočemo našemu kmetu svetovati, kako naj svojo mladino izredi v tem obziru, da ne bode svoje zemljišče preveč obložil, kedar svoje otroke od hiše odpravlja. Znano je, da so z dedščinami najbolj obložena zemljišča slovenskih kmetov. Slovenski oča, dobra duša kakor je, bi rad vse svoje otroke dobro obdaroval, kedar jim svoje premoženje deli. Morebiti ima njegovo imetje še precejšnjo vrednost in morda je tudi še čisto nezadolženo; zapusti ga sicer le enemu glavnemu dediču, a drugim otrokom precejšnje dele izroči, ker vidi, da so nepreskrbljeni, da ne znanjo nobenega rokodelstva, da bi si z njim mogli kruh služiti. Glavni dedič je prevzel torej veliko breme dolgov, ko mora svoje brate in sestre izplačevati — in namesto da bi se veselil svojega posestva, tarejo ga začetkoma misli ali bode kedaj v stanu izplačati bratom in sestram velike deleže.

Temu je silno krivo to, da naš kmet vse svoje otroke le preveč rad doma pridržuje in le premalo po svetu pošilja, zlasti rokodelstva učiti jih le malo daje. Primeroma se po nekaterih krajih pripeti, da se več kmečkih sinov uči po latinskih šolah, kakor da bi se šli dobrega rokodelstva učiti. Kmet, ki ima več otrok, naj bi to-le premislil.

Svoje posestvo kaže samo enemu otroku zapustiti in sicer kolikor mogoče nezadolženo ali pa jako malo zadolženo zemljišče. Vsaj uči skušnja, da le na nezadolženem posestvu je mogoče kmetu izhajati.

Za vse druge otroke, zlasti za dečke, mora kmet drug kruh preskrbeti. Kedar ti je deček dovršil ljudsko šolo, kedar je star 13 ali 14 let, daj ga k dobremu mojstru. Izuči naj se v rokodelstvu dobro! Kedar postane enkrat rokodelski pomočnik, kedar dostane vojaška leta, postane lahko rokodelski mojster. Takrat bo še nekoliko tvoje pomoči potreboval, da si

preskrbi potrebno rokodelsko orodje, da si ustavi lastno domače ognjišče. Takrat mu se le izroči, kar si mu namenil — in s tem si mu neizmerno koristil! To bi bil en slučaj v katerem bi rokodelstvo pripomoglo, da se ne bi preveč obtežilo z dolgovi zemljišče našega kmeta! V mnogih slučajih pa ima naše kmečko ljudstvo premalo lastnega zemljišča, da bi samo z njim moglo pošteno izhajati. Za take majhne posestnike je tudi znanje rokodelstva jako koristno, ker si tudi z rokodelstvom nekaj prislužiti more.

Rokodelstvu tudi sedanja vlada vso pozornost skazuje. Nova obrtniška postava varuje tudi pošteno rokodelstvo pred slabo in nezadostno izurjenimi rokodelci. — Ponuja tudi v obrtniških šolah, katerih Slovenci žalibog še nimamo, da se morejo mladenči v njih do najvišje stopinje obrtnstva izobraziti. Morebiti tudi nam Slovencem vlada na pripomoč pri-skoči s kako obrtniško šolo. Pa če tudi te ne dobimo, ne pozabimo pregovora s katerim se Nemcem več sto let že od mladih nog tako toplo in s tako dobrim vspehom rokodelstvo priporoča, namreč s pregovorom: „Das Handwerk hat einen goldenen Boden“.

J. L.

Misli kmeta o trtni uši, sadje- in živinorejstvu pa potovalnih učiteljih.

To važno vprašanje se le premalo rešuje. In če se kakov površni stavek v katerem časniku najde, se rado preskoči. Čeravno je mnogo prenapetega v tej reči, vendar se nam je najhujšega bati, če nam človeški bistroum gotovega sredstva proti temu strašnemu škodljivcu ne najde. Do sedaj se je vse prenapačno delalo in radi tega bi bilo zanimivo od drugih pametnih strokovnjakov kaj čuti.

K prvemu zlu se rado pridruži še drugo. Vlada misleč dobro, nam je preiskovalno komisijo dala, da bi se kaj pomagalo, pa kakor moram reči in mi vsak pameten vinogradar pritrdi, je se po tej preiskovalni komisiji več zla kakor haska zgodilo. Ne bom omenjal nesrečnega izida rabuke v Sromljah. Omenim samo to, da se vendar nikjer nič pomagalo ni. Če se pogleda sestavek od gosp. J. Hanselna kot komisarja v tej zadevi nam ondi navedene številke glasno pričajo, da se je le vsako leto

klub slovenskih poslancev kranjskega deželnega zbora za gotovo pričakuje, da bo de visoka vlada resno in brez odloga izvršila narodno ravnopravnost za vse Slovence.

II. Gledé na to, da je vlada obljubila, svojo posebno skrb obračati v zboljšanje materialnih razmer dežel in v povzdigo poljedelstva, obrtništva in trgovine;

da je v tem obziru res uže mnogo koristnega storila za vso državo, kakor tudi za posamezne dežele, zlasti z gradnjo raznih železnic, zboljšanjem cest, uravnavanjem rek, pospeševanjem obrtniškega in poljedelskega poduka —;

da se je pa v vseh teh obzirih za Kranjsko doslé primeroma premalo storilo:

klub slovenskih poslancev kranjskega deželnega zbora nujno prosi, visoka vlada naj se blagovoljno ozira tudi na raznovrstne potrebe in opravičene želje dežele Kranjske.

Klub slovenskih poslancev kranjskega deželnega zbora.

Grasseli. Dr. vitez Bleiweis. Dr. Vošnjak. J. Murnik. Dr. Poklnkar. Klun. Prof. Fr. Šuklje. Dr. Alf. Mosché. Dr. Papež. Dr. Makso Samec. Luka Svetec. Jožef vitez Schneider-Treuenfeldski. Bl. Mohar. Janko Krsnik. Edvard Den. Matej Lavrenčič. Primož Pakiž. Dr. Jurij Sterbenc. Oton Detela. Dr. Dolenec. Luka Robič. W. Pfeifer. Karol Rudež.

*

To izjavo je klub slovenskih poslancev kranjskega deželnega zbora poslal prevzvišenemu gospodu c. kr. ministerskemu predsedniku, tistim svojim članom pa, ki so ob enem državni poslanci, naložil, naj ustno visocemu ministerstvu podrobneje razložé potrebe slovenskega národa in kranjske dežele.

Vseh 23 slovenskih poslancev kranjskega deželnega zbora je podpisalo izjavo. To je dokaz, da ni nobenega razpora niti razkola med njimi, nego da so v političnih načelih popolnem složni med seboj in solidarni. in da se vsi verno drže starega narodnega programa, katerega dejansko uresničiti je vsem enaka skrb, čeravno so v posameznih slučajih kedaj različnega mnenja. Zatorej klub slovenskih poslancev kranjskega deželnega zbora po pravici sme pričakovati, da bo de slovensko in pošteno misleče nemško novinarstvo opustilo vse pikanje in hujskanje zoper klubove člane, pa skupno s poslanci delalo za blagost slovenskega národa in mile domovine.

Le v slogi je moč.

V Ljubljani, 31. dan dec. 1883.

Stalni eksekutivni komité kluba slovenskih poslancev kranjskega deželnega zbora.

Gospodarske stvari.

Kako razno trsovje pomnoževati.

4. Tudi to resnico ne sme vinogradnik iz ozira puščati, da stari trsi z slabejšimi rozgami boljše ključe in reznike dajejo od rozeg, ki so prav močno in bohotno raščene. Bohotne rozge imajo debel stržen in ta je v poznejih letih pogostoma povod, da taki trsi votli postanejo v koreninah.

Iz povedanega smo spoznali, kake lastnosti morajo ključi in rezniki imeti, treba je še besedo spregovoriti kako je z rezniki ravnanati in kako po raznih krajih z njimi ravnajo.

Najprej se vpraša, kako dolgi se morajo rezniki narezati. Njihova dolgot se ravna po podnebnih razmerah, po zemlji, ali je v svojih gornjih plasteh bolj suha ali vlažna in kako globoko zmrzlina v njo vdira.

Po naših krajih, kjer suša in mraz v sredozemnem podnebju trsovje bolj lahko poškoduje, bolj kaže bolj dolge reznike narezati kakor pa bolj kratke. Na tak način zasadimo konec koreninskega čoka s petnimi koreninami v tako prstno plast, v katero imenovane nezgode le redkokrat prodirajo. V pravih razmerah bode 20—60 centimetrov dolgoti rezniku zadoščevalo, med tem ko se v najskrajnejšem slučaju tudi 1—3 metre dolgi rezniki režejo. Komu je dosti rozeg na izbiri in razpolaganje, temu se svetuje iz jedne rozge le po jeden reznik narezati. Tudi je dobro, ako se na spodnjem reznikovem konci košček starega lesa pusti, ker se taki rezniki dosti bolj lahko obkoreninijo. Takih reznikov pa je le tam dobiti mogoče, kjer na potiče ali na daljše čepe režejo. Tam pa kjer trs na kratke čepe ali na glavo režejo, takih reznikov ni dobiti. Če je vinogradnik prisiljen iz jedne rozge več reznikov si narezati, tako mora od gornjega konca narezane reznike vsakokrat tako narezati, da se spodnji prerez naravnost pod očesom nahaja. Največ napak se dela pri narezovanju reznikov. Pogosto se puščajo rozge več dni v vrtu solcu in vetru izpostavljene ležati. Tako se samo po sebi umevno izsušijo in pogube svojo živo tvarno moč. Nič manj škodljivo je rozge v kletih hranjevati. Tu jih kmalu napade plesnoba in začnejo trohneti. Najbolje kaže rozge, brž ko so porezane, v snope povezati in v pesek zagrebsti. Kdor si več sort hranuje, naj pridaje vsaki dotično ime ali pa si naj jih zaznamuje s številko.

Nekteri vinogradniki reznike za novi nasad v vinogradih vporabljajo neposredno, drugi jih pa poprej v trsovnica okoreninijo in potem s koreninskimi trsovi nove vinograde zasajajo. Bodi si pa že tako ali tako, po raznih krajih